

TACİZ ANLATILARINDA CİNSİYETÇİ SÖYLEMLERİN YENİDEN İNŞASI: #SENDEANLAT

Yeliz Dede Özdemir*

Özet

Mersin’de evine gitmek için bindiği minibüs şoförü tarafından tecavüze direndiği için öldürülen Özgecan Aslan’ın ardından, kadına yönelik şiddet ve tacize karşı tüm Türkiye genelinde birçok eylem düzenlendi. Bu tepkilerin en anlamlılarından birisi de #sendeanlat hashtag’i altında kadınların yaşadıkları taciz olaylarını anlatmalarındı. #sendeanlat hashtag’inin hızla yayılarak milyonlarca kişinin ilgisini çekmesinin temel nedeni ise tacizin, nasıl gündelik hayatımızın her düzeyinde karşılaşılan bir olgu olduğunun göstergesi olmasıydı.

Bu çalışmada, Ekşi Sözlük’te kadınların yaşadıkları taciz hikâyelerini dillendirdikleri #sendeanlat başlığı altında yer alan tüm entry’ler, Eleştirel Söylem Çözümlemesinin (ESC) sağladığı analitik perspektifle incelenecektir. 14 Şubat 2015 tarihinde başlatılan bu kampanya, “taciz” anlatıları altında erkek egemen cinsiyet rejiminin hâkim söylemlerinin tüm yaşam pratiklerimize nasıl işlemiş olduğunun bir tür dışavurumu niteliğindedir. Dolayısıyla, #sendeanlat başlığı altında dile getirilen taciz hikâyelerini incelemek, cinsel şiddet türlerinden biri olan tacizin, kadınlar tarafından nasıl algılandığı ve bu algının hâkim toplumsal kodlar içerisinde nasıl şekillendiğinin gösterilmesi açısından önemlidir.

Anahtar Terimler

taciz, kadın anlatıları, #sendeanlat, ekşi sözlük, erkek egemen cinsiyet rejimi.

* Arş Gör., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Anabilim Dalı. yozdemir@ankara.edu.tr
Makalenin Geliş Tarihi: 20/09/2015 Makalenin Kabul Tarihi: 02/10/2015

THE RE-CONSTRUCTION OF SEXIST DISCOURSE IN NARRATIVES OF SEXUAL HARASSMENT: #SENDEANLAT

Abstract

The Özgecan Aslan murder in which the young girl was killed after she allegedly resisted a rape attempt by the driver of the minibus she took on her way home in Mersin, sparked mass protests across the country demanding to end violence and sexual assault against women in Turkey. Of all the protests the most telling has perhaps been the Twitter campaign with the hashtag #sendeanlat (#tellyourstory) prompting women to share their stories of sexual harassment. The main reason why millions have joined the campaign #sendeanlat was its potential to demonstrate how sexual harassment became a reality faced in every part of our daily life.

In this study, all Ekşi Sözlük entries under the hashtag #sendeanlat where women told their stories of sexual harassment are analyzed from the perspective of Critical Discourse Analysis (CDA). The campaign, dated 14 February 2015, through which women told their narratives of sexual harassment appeared as the outpouring of how male-dominated gender regime discourse permeated all of our life practices. So, the analysis of harassment narratives under the #sendeanlat seems crucial to demonstrate how harassment as an act of sexual violence is perceived by women and in what way this perception of women is shaped within the dominant social codes.

Key Terms

sexual harassment, women's narratives, #sendeanlat, ekşi sözlük, male-dominated gender regime.

Giriş

Mersin'de evine gitmek için bindiği minibüs şoförü tarafından tecavüze direndiği için öldürülen Özgecan Aslan'ın ardından, kadına yönelik şiddet, taciz ve tecavüze karşı tüm Türkiye genelinde birçok eylem düzenlendi. Bu tepkilerin en anlamlılarından bir tanesi de #sendeanlat etiketi altında kadınların yaşadıkları taciz olaylarını anlatmaları ve böylece tacizin görünür kılınmasını sağlama çabalarıydı. Sosyal medyada başlatılan "sendeanlat", Türkiye'nin her yerinden birçok kadının başlarından geçen veya tanık oldukları taciz olaylarını paylaşımlarıyla ivme kazandı ve çok kısa bir süre içerisinde

milyonlarca kişiye ulaşarak dünya genelinde “trendtopic” listesine girdi.¹ #sendeanlat etiketinin bu kadar hızlı yayılması ve ses getirmesinin temel nedeni, kadın, erkek ve çocuk fark etmeksizin tacizin, gündelik hayatımızın her düzeyinde karşılaşılan bir olgu olmasıdır.

Evet, ben de dâhil herkesin anlatacak bir hikâyesi vardı bu etiket altında. Kimileri her ne kadar bu hikâyeleri “abartı” bulsa da, aslında yapılan araştırmalar, anlatılanların abartı olmanın ötesinde, kadınların yaşadıkları sistematik tacizin sadece çok küçük bir kısmını kapsadığını göstermektedir. İnsan Hakları Derneği (İHD)’nin yıllık bilançosu, 2014 yılı içerisinde, toplamda 296 kadının, erkekler tarafından öldürüldüğünü, 776 kadının yaralandığını ve 39 kadının ise intihar ettiğini belirtmektedir.² Açıklanan bu rakamlar, azımsanamayacak kadar çok olmasına rağmen, uğradıkları şiddet, taciz ve tecavüzü yaşadıkları toplumsal baskılar nedeniyle açıklayamayan ya da gündelik hayatta karşılaştıkları “basit” fiziksel ya da sözlü taciz olaylarının önemsenmeyeceğini düşünerek herhangi bir şikâyette bulunmayan yüz binlerce kadının varlığını da bu rakamların üzerine eklemek gerekmektedir. İHD’nin yaptığı çalışmalardan elde edilen bu veriler, buz dağının görünen yüzünü oluştururken, aslında buzdağının altında bundan çok daha fazlasının olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bunu, hem kişisel deneyimlerimiz ve gözlemlerimizde, hem de bu çalışmanın temel materyalini oluşturan #sendeanlat etiketi altında görmek mümkündür.

#sendeanlat, kadınların toplumsal yaşamları içerisinde sistematik olarak maruz kaldıkları tacizin ne kadar büyük boyutlara ulaştığının önemli bir göstergesiydi. Ancak bu çalışmanın temel sorunsalı, tacizin boyutundan ziyade, kadınların, bu taciz vakalarını nasıl anlamlandırdıkları ve dile getirdikleriyle ilgilidir. Dolayısıyla bu

¹<https://twitter.com/trendieww/status/567440328190218240>

<http://www.theguardian.com/world/2015/feb/17/turkish-woman-ozgecan-aslans-sparks-anti-violence-campaign-sendeanlat>

² 2014 Türkiye İnsan Hakları İhlalleri Bilançosu. <http://www.ihd.org.tr/2014-turkiye-insan-haklari-ihlalleri-bilancosu/>, Erişim Tarihi: 23.05.2015.

çalışmada, Ekşi Sözlük'te kadınların yaşadıkları taciz hikâyelerini dillendirdikleri #sendeanlat başlığı altında yer alan tüm entry'ler (toplamda 475 entry) örneklem olarak seçilmiştir. #sendeanlat kampanyası, özellikle Twitter'da başlatılmış olmasına rağmen, Twitter yerine, Ekşi Sözlük'ün ele alınmasındaki temel neden, Twitter'daki 140 karakter sınırlamasının aksine, Ekşi Sözlük'ün kullanıcılarına hikâyelerini daha detaylı yazma olanağı sunmasıdır.³ Böylece, anlatılan taciz hikâyelerinde, erkek egemen cinsiyet rejiminin hâkim söylemlerinin nasıl yeniden inşa edildiğini sergilemeyi amaçlayan bu çalışmada, Ekşi Sözlük'te yer alan entry'ler, çalışmanın amacı açısından daha işlevsel görülmüştür.

Kullanıcıların içerik üretmesine ya da başkaları tarafından üretilen içeriğe cevap vermelerine olanak tanıyan sosyal medya platformlarından biri olan Ekşi Sözlük, #sendeanlat etiketi altında, sanal ortamda kadınların, kendi deneyimlerinin aktif anlatıcısı olarak yer almalarını ve bu deneyimlerini dolaysız bir şekilde paylaşmalarını mümkün kılmıştır. Bu özelliği sözlüğün kendi yayın politikasından ziyade, sosyal medyanın yapısı itibari ile etkileşimselliğe ve kullanıcı türevli içerik üretimine olanak tanınmasıyla ilgilidir. Ekşi Sözlük, her ne kadar cinsiyetçi ve küfür içerikli entry'lerin fazlasıyla yer aldığı erkek egemen bir platformsa da, #sendeanlat gibi bir etiketin burada açılması, kullanıcıların hikâyelerini daha detaylı anlatabilmelerine olanak tanımıştır.

Bu çalışmada, bilhassa büyük kısmını kadınların oluşturduğu taciz entry'leri⁴, Eleştirel Söylem Çözümlemesinin (ESC) sağladığı analitik perspektiften faydalanarak incelenecektir.⁵ Bu çalışmada ESC'ye başvurulmasındaki temel neden, kadınların, erkek

³ Twitter'daki karakter sınırlaması nedeniyle Ekşi Sözlük'ü kullanmayı tercih eden entrylere de rastlanmıştır: *"okumayanlar için diyeceğim özet; başımdan geçen, sokakta maruz kaldığım durumları #sendeanlat hashtagiyle anlatamayacağım, sığmayacağı için burda anlattım. sadece kadınlar değil erkekler de anlatsın. rezilliklere, iğrençliklere, laflara ve tacizlere maruz kalan herkes anlatsın. ses çıkarmazsak birşeyler hep aynı kalıyor."*

⁴ #Sendeanlat etiketi altında yer alan neredeyse tüm entry'lerin, kadınlar ya da erkekler tarafından yazıldıkları hikâyelerin içerikleri açısından kolaylıkla anlaşılacaktır. Mesele taciz olunca hem kadın hem de erkek anlatıcılar, olayın içeriğine dikkat çekmek açısından cinsiyetlerini özellikle vurgulamışlardır.

⁵ Eleştirel Söylem Çözümlemesi, metin, konuşma, toplumsal biliş, iktidar, toplum ve kültür arasındaki karmaşık ilişkinin bir açıklamasını sunmayı hedefleyen disiplinlerarası bir yaklaşımdır. ESC çalışması yapanlar da sadece toplumsal yapı ile söylem arasındaki ilişkiyi gözlemlemek, tanımlamak ve açıklamakla kalmaz, aynı zamanda politik

egemen cinsiyet rejiminin bir uzantısı olan tacizi eleştirilirken bile, yine bu rejimin hâkim kodlarını nasıl yeniden ürettiklerinin en iyi şekilde sergilenmesini sağlayacak bir kavramlar seti sunmasıdır. Tek bir disiplinle sınırlı olmadığı ve farklı disiplinlerden yararlandığı için ESC'nin hem teorik hem de analitik olarak farklı söylem çözümlemesi modelleri bulunmaktadır (Van Dijk, 2001, s. 353). Dolayısıyla bu araştırmada, araştırmanın verisini, araştırmanın amacı doğrultusunda en etkin şekilde çözümleyebilmeye olanak tanıyacak bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

#sendeanlat etiketi altında dile getirilen taciz hikâyeleri, yine erkek egemen cinsiyet rejiminin hâkim kodlarının sıkça kullanıldığı entry içerikleri açısından birkaç tema altında ele alınacaktır. Bu kapsamda, kadınların taciz hikâyelerini anlatırken “o gün giydikleri kıyafetin kapalılığından (namustan) bahsetmeleri”, “tacizi yine kadın bedeni üzerinden temellenen cinsiyetçi küfürlerle lanetlemeleri”, “aslında tacizin temel kaynağının yine kadınlar ve onların yetiştirdiği erkekler olduğunu vurgulamaları”, “taciz durumunda bir erkek tarafından korunma ve bir erkeği koruma ihtiyaçlarını dile getirmeleri” ve “çirkin ya da erkek gibi kadın olmanın faydalarından bahsetmeleri” gibi alt başlıklar altında toplanabilecek erkek egemen cinsiyet rejiminin hâkim söylemleri üzerinden incelenecektir.

Bu çalışma kapsamında, ilk olarak, cinsel şiddet türlerinden biri olan tacizin hangi toplumsal ve kültürel zeminden beslendiğine ve erkek egemen toplumlarda kadınlar ve erkekler tarafından nasıl kavramsallaştırıldığına değinilecektir. İkinci olarak

---

bir duruş sergileyerek, toplumsal yapı içerisindeki eşitsizlik ilişkilerinin açığa çıkarılmasını ve değiştirilmesini amaçlamaktadır (Van Dijk, 1993, s. 252-253). ESC dil ya da söylem içerisinde açık ya da örtük olarak bulunan güç, kontrol ve hâkimiyet ilişkilerinin analiz edilerek açığa çıkartılması ile ilgilenir. Diğer bir deyişle ESC, dil ya da söylem tarafından oluşturulan, ifade edilen ve meşrulaştırılan toplumsal eşitsizlikleri araştırmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda ESC, soruşturma nesnesi olarak sadece yazılı ve sözlü metinlere odaklanmaz, onların içerisinde oluştuğu toplumsal yapı ve süreçlere de odaklanır. Yani ESC, metinlerle etkileşimleri boyunca anlam yaratan toplumsal tarihsel özneler olarak kişi ya da grupların içerisinde bulunduğu toplumsal süreçler, yapılar ve üretilen metinler arasındaki bağlantıyı kurmaya ilişkin bir yaklaşımdır (Dursun, 2007, s. 335) Bütün ESC yaklaşımları içerisinde vazgeçilmez 3 kavram bulunmaktadır. Bunlar iktidar, tarih ve ideolojidir (Wodak, 2001, s.2-3; Wodak, 2002, s.11-12). Bu noktada ESC, çağdaş toplumlardaki iktidar ilişkilerinin söylemsel doğasını analiz etmenin önemine dikkat çeker ve iktidar ilişkilerinin söylemsel yeniden üretimine, dönüştürülmesine ve iktidar mücadelesinin söylemsel açısı üzerine odaklanır.

ise, Ekşi Sözlük'te #sendeanlat başlığı altında yer alan tüm entry'ler gözden geçirilerek, oluşturulan temalar kapsamında taciz anlatılarının erkek egemen cinsiyet rejiminin hâkim söylemlerini nasıl yeniden üretildiği analiz edilecektir.

Cinsellik ve Cinsiyet/Toplumsal Cinsiyet

İnsan hayatının en temel unsurlarından biri olan cinselliğin, biyolojik bir içgüdü mü, yoksa toplumsal olarak inşa edilen bir olgu mu olduğu yıllardan beri tartışılmaktadır. “Cinselliğin biyolojik temelli, bedensel bir deneyim olduğu gerçeği, onun tek yanlı bir biçimde salt biyolojik bir edim olduğu yanılığine yol açmıştır” (Berktaş, 2009, s. 61). Cinselliğin, salt biyolojik bir olgu olduğunu söyleyen Freudcu bir bakış açısına karşı⁶, toplumsal etkileşim, söylem analizi ve radikal feminizm ağırlıklı yaklaşımlar, cinselliğin toplumsal olarak inşa edilen bir olgu olduğunu vurgulamışlardır (Walby, 1991, s. 109). Bu yaklaşıma göre, biyolojik olmanın ötesinde toplumsal olarak inşa edilen cinsellik, “toplumsal cinsiyete temel oluşturur ve esas olarak toplumsaldır” (MacKinnon, 2003, s. 11). Toplumda, cinsiyet temelli kurulan eşitsizlikler ise, temelde biyolojik cinsiyet farklılıklarından değil, toplumsal cinsiyet farklılıklarından kaynaklanmaktadır (MacKinnon, 1987, s.7; Ramazanoğlu, 1998, s. 90; Savran, 2004, s. 258-60; Yıldız, 2009, s. 5).

Biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayrım, erkek egemen toplumlarda kadınların, erkekler karşısındaki ikincil konumlarının, -toplumsal olarak değil de- onların biyolojik özellikleri ile kavramsallaştırılmasına karşı bir duruş olarak ortaya konmuştur (Bhasin, 2003, s.1). 1970'lerin başlarında kullanılmaya başlayan bu kavram, kadınlık ve erkeklik rollerinin, toplumsal ve kültürel olarak inşa edilmiş olduğunu belirtmektedir (Jackson ve Jones, 1998, s. 131). Buna göre, kadınlık ve erkeklik “doğuştan getirilen biyolojik özelliklerden çok, toplumsal birer kurgu”dur (Bora, 2010,

⁶ Ancak daha sonraları Freud üzerine yapılan yorumlar, cinselliğe yönelik biyolojik temelli bu bakış açısını azaltarak cinselliğin toplumsal ve kültürel yönlerini öne çıkartmışlardır (Walby, 1991, s. 109).

s. 22). Bu açıdan toplumsal cinsiyet, biyolojik özelliklere gönderme yapan anlayışın çok ötesinde erkeklik ve kadınlığı, tarihsel, kültürel ve toplumsal bağlamı içerisinde tanımlayan bir anlayışı ifade etmektedir (Kimmel, 1993, s. 35).

Toplumsal ve tarihsel olarak kurgulanmış olan cinsellik, “eril üstünlüğü devam ettiren ve onu politik bir sistem olarak tanımlayan şeydir” (MacKinnon, 2003, s.161). Tam da bu nedenle cinsellik, eril güç kullanımının kutsallaştırılmasında ve doğallaştırılmasında merkezi bir rol oynamaktadır (MacKinnon, 2003, s.161). Dolayısıyla, cinsellik ve kadın cinselliği, toplumsal olarak inşa edilmesinin yanı sıra, tarih boyunca, sistemli olarak erkek egemenliğine uyacak ve onun meşruluğunu, doğallığını sürdürecektir bir şekilde kurgulanmaktadır (Ramazanoğlu, 1998, s.96).

Erkek Egemen Cinsiyet Rejimi ve Bir Cinsel Şiddet Türü Olarak Taciz

Erkek egemen cinsiyet rejimi, erkekler tarafından domine edilen, kadınların sömürüldüğü ve baskı altında tutulduğu ekonomik, toplumsal ve kültürel yapılar ve pratikler sistemini ifade eder (Cranny-Francis vd., 2003, s.15-16). Tüm toplumsal birimlerin, erkekler tarafından düzenlendiği bu yapı içerisinde erkeklere verilen hâkim roller, erkeklerin kadın bedeni üzerindeki kontrolünü de beraberinde getirir (Pilcher ve Whelehan, 2004, s. 93, Ramazanoğlu, 1998, s. 97-98). Bu anlayış, erkeğe cinsel tatmin talep etmenin onun en doğal hakkı olduğunu, kadınların da erkeklerin bu “doğal haklarını” yerine getirmekle yükümlü olduklarını empoze eder. Bu genel algı, kadının istek ve ihtiyaçlarına bakılmaksızın, erkeklerin istedikleri zaman kadınlardan sınırsız cinsel erişim talep etme ve daha da ötesi kendilerini buna yetkili hissetmelerine neden olur (Cameron ve Frazer, 1998, s. 267). Dolayısıyla, kendinde bu sınırsız erişim hakkını gören erkeğin, cinsel talebi karşılanmazsa, çeşitli boyutlarda şiddet uygulamayı da kendisine sistem tarafından verilmiş meşru bir hak olarak görür. Tam da bu nedenle feminist yazarlar, cinsel şiddet eylemlerinin kaynağı olarak bu erkek egemen cinsiyet rejiminin baskın cinsellik anlayışını görür (Sakman, 2012, s. 6).

Erkek egemen cinsiyet rejimi içerisinde “kadın bedeni, eril denetimi arttırmanın bir aracı olarak kullanılmaktadır” (Özkazanç, 2013, s. 188). Toplumsal olarak üretilen hâkim cinsellik söylemleri ise, kadın bedeninin eril denetim altına alınmasını ve erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurmasını meşrulaştırma işlevi görmektedir (Yıldız, 2009, s. 31). Bu durumda kadınların gündelik hayatta maruz kaldıkları şiddet, tecavüz ve tacizin kaynağı, temelde erkek egemen cinsiyet rejimi tarafından üretilen ve erkek şiddetini meşrulaştıran “arandılar, cinselliklerini sergilediler, belli etmeseler de zevk aldılar, durduramayacakları bir şeyi başlattılar, gece yalnız sokağa çıktılar, otostop yaptılar, tahrik edici biçimde giyindiler, dırdır ettiler” şeklindeki cinsellik söylemleridir (Ramazanoğlu, 1998, s. 100). Dolayısıyla, kadına uygulanan şiddet, erkek egemen cinsiyet rejiminden ve onun hâkim söylemlerinden bağımsız olarak düşünülemez (Walby, 1991, s. 128).

Erkek egemen cinsellik anlayışı içerisinde erkeklik, önemli bir kavramsallaştırmadır. Erkek olma hali ile bağlantılı, kültürel temsiller ve toplumsal pratikler setini ifade eden erkeklik, hem erkeklerin birbirleri arasındaki, hem de kadınlar ve erkekler arasındaki güç ilişkilerinin bir biçimi olarak tanımlanır. Bu güç ilişkileri, heteroseksüellik, otoriterlik ve fiziksel olarak güçlü olma kavramı etrafında merkezileşen erkeklik söylemleri aracılığıyla yeniden üretilir (Pilcher ve Whelehan, 2004, s. 83). Bu erkeklik söylemleri içerisinde, hem erkekler hem de kadınlar, erkeklerin daha baskın ve zorlayıcı bir rol oynamasını, kadınların ise daha çekingen ve itaatkâr bir rol oynamasını normal görürler (Williams ve Roleff, 1997, s.41-42, Levy, 2007, s. 253).

Kadın bedeninin ve cinselliğinin erkekler tarafından korunan ve baskı altında tutulan bir şey olarak görülmesi, erkek egemen cinsiyet rejiminin temel parçalarından birini oluşturur (Küntay, 2010, s. 19). Walby'nin kişisel ve kamusal ataerki kavramı bu açıdan işlevseldir. Kişisel ataerki, bir erkeğin yine bir kadın üzerindeki tahakkümünün söz konusu olduğu ev içi ilişkiler ve aile üzerinde temellenirken; kamusal ataerki,

kadının kamusal alanda maruz kaldığı eşitsiz ilişkilere ve ayrımcılığa gönderme yapmaktadır. Özellikle, bu özel ve kamusal ataerki sınırının belirlenmesinde kadın bedeni yine merkezi işlev görmektedir. Özel alan, kadınların alanı ve bedeni olarak tanımlanırken, erkeklerin bu alan içerisinde kurdukları hâkimiyet, onların kamusal alandaki saygınlıklarını da arttırmaktadır. Böylece erkek egemen özel ve kamusal alan içerisinde kadın bedeni ve cinselliği, bir yandan erkek istismarına açık hale getirilirken, diğer yandan erkekler tarafından korunması gereken bir nesne olarak görülmektedir (Scully, 1994, s. 193).

Kadın bedeni üzerinden üretilen bu hâkimiyet ilişkileri, kadınların toplumsal hayatta nasıl davranmaları gerektiğinin de sınırlarını çizmektedir. Bu sınırlar, kadınların kendileri için belirlenen davranış kalıplarının dışına çıkmaları durumunda karşılaştıkları her türlü şiddeti meşru bir zemine oturtma işlevi görür (Yıldız, 2009, s.155). Cinsel şiddet de bu kurallara uyulmamasının bir sonucu olarak karşımıza çıkar. Erkek egemen cinsiyet rejimi, erkeklere kadınlar üzerinde her türlü denetim hakkını sağlarken, kadınlara da toplumsal hayatta nasıl davranmaları, giyinmeleri ve sosyalleşmeleri konusunda çeşitli davranış kalıpları dayatır. Hâkim erkek egemen cinsellik anlayışı, kadınların yaşam özgürlüğünü, cinsel taciz korkusu ile sınırlarken, aynı zamanda cinsel tacizi önlemeyi de yine kadınların bir sorumluluğu olarak görür. Buna göre, doğasında “yırtıcı” olan erkek cinselliği, sadece kadının dikkati ile kontrol altına alınabilir. Dolayısıyla böylesi toplumlarda kendilerini cinsel tacizden koruyamayan kadınlar, suçlanma, korunmama, değersizleştirilme, sorgulanma ve göz ardı edilme ile karşı karşıya kalırlar (Cameron ve Frazer, 1998, s. 267). Bu anlayış temelde kişisel kızgınlık ve öfkeyi değil aynı zamanda bir kolektif ve kültürel olarak onaylanmış kadın düşmanlığını da ifade eder ve bu açıdan kadına yönelik şiddet bireysel değil, politiktir (Cameron ve Frazer, 1998, s. 267-68).

Eğer kadınlar sürekli maruz kaldıkları bu sistematik şiddete başkaldırmıyorlarsa, bunun nedeni, Lipman-Blumen'e göre, erkek egemen cinsiyet rejiminin dayattığı denetim efsanelerinin toplumsal yapının tüm hücrelerine işlemiş olmasıdır. Bu denetim efsanelerine göre, kadın ve erkek doğuştan farklıdır ve kadınlar erkeklerden daha yeteneklidir, bilgilidir, zekidir. Ayrıca erkekler her daim kadınların çıkarlarını gönülden koruyup kollamaktadır. Dolayısıyla bu denetim efsaneleri, kadınların toplumsal yaşamda "ikincil" konumlarını içselleştirmesi ve en önemlisi erkeklerin cinsel şiddetinin meşrulaşmasına ve kadınların cinsel şiddete uğradıklarında sözlerine inanılmamasına zemin hazırlar. Tam da bu nedenle, erkeklerin doğa vergisi üstünlükleri ve kadınların doğa vergisi aşağı konumunu öğreten denetim efsaneleri, cinsel şiddet içindeki kilit kavramdır (aktaran Scully, 1994, s. 64-65)

Kadına yönelik cinsel şiddet, erkek egemen toplumlardaki geleneksel erkeklik imajı ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ile özdeşleşir. Bu toplumlarda erkek olmak "kadınları disiplin altına almak ve cezalandırmayı" da beraberinde getirir (Scully, 1994, s. 193). Bu anlayışa göre, "erkekler tecavüz edebilirler, çünkü kurbanların, tecavüzcülerin onları yerine getirmeleri için zorladıkları rol dışında gerçek ya da sembolik anlamları ya da değerleri yoktur. Bu tür, erkeklerin, cinsel şiddet yoluyla elde ettikleri tatmin, kültürümüzde erkeklerin kadınları nesneleştirmelerine fırsat veren bir aşırılığı ortaya koymaktadır. Kadınlar hakları ve duyguları olan insanlar değil, birer şaka, hedef, cinsel meta, kullanılması ve ele geçirilmesi gereken mallardır" (Scully, 1994, s. 193). Böylece kadın ve kadın bedeni, arzu eden bir cinsel özne olmaktansa, arzu edilen bir cinsel obje olarak görülmektedir (Williams ve Roleff, 1997, s. 42).

Yukarıda bahsedildiği gibi, "Cinsel şiddet eylemleri, sadece erkek güç ve hâkimiyetinin uygulanması ve yerleştirilmesinin değil; aynı zamanda kendi koyduğu kurallara uyulmamasının kadın vücudunun işfali ile cezalandırılmasını meşru gören ataerkil toplumsal düzenin sağlamlaştırılmasının da bir yolu olarak kullanılmaktadır.

Bu yüzden, cinsel şiddet baskın ataerkil anlayışın ve onun erkek egemen sosyal düzeninin bir ürünü olarak” kavramsallaştırılmalıdır (Sakman, 2012, s. 7). Bu açıdan her türlü, cinsellik içeren ve istenmeyen tüm sözel ya da fiziksel davranışları kapsayan taciz, erkek cinselliğinin, kadın bedeni üzerinde hâkimiyet kurmasının bir dışavurumu olarak meşruluğunu erkek egemen cinsiyet rejiminden almaktadır.

#sendeanlat: Erkek Egemen Cinsiyetçi Söylemlerin Yeniden İnşası

#sendeanlat etiketi altında dile getirilen taciz hikâyelerinin, erkek egemen cinsiyet rejiminin hâkim söylemlerini nasıl yeniden inşa ettiğini sergilemeyi amaçlayan bu çalışmada, kadınların girdiği tüm entry’ler, birkaç tema altında analiz edilerek, yaşadıkları taciz hikâyelerini anlatan kadınların, tacizi hangi söylemler etrafında kavramsallaştırdıklarına bakılacaktır. Gündelik hayat içerisinde hem kadınlar hem de erkekler aynı dil sistemi içerisinde duygu ve düşüncelerini ifade ederler; ancak bu iki grubun da aynı dil içerisinde ürettikleri anlamları incelemek, cinsiyetçiliğin bu ortak dil sistemi içerisinde nasıl işlediğini, hangi benzerlikler ve farklılıklara sahip olduğunu görmek açısından önemlidir (Goodwin, 1980, s. 157).

Kadın Anlatılarında Taciz

Erkek egemen cinsiyet rejimi içerisinde hâkim grup olarak erkekler, dili, düşünceyi ve gerçeği üretmektedirler. Yapılar, kategoriler ve anlamlar da erkekler tarafından üretilmektedir. Bu üretimde, tüm erkekler söz sahibi olmamakla birlikte, üretilen anlamlar tüm erkekleri kapsamaktadır. Aynı şekilde kadınlar bu üretim sürecinde neredeyse hiç rol almamışlardır. Ancak erkek egemen cinsiyet rejimi tarafından üretilen bu anlamlar, erkekler gibi tüm kadınları da kapsamaktadır (Spender, 1998, s. 97). Tam da bu açıdan, #sendeanlat başlığı altında kadınlar tarafından girilen entry’ler incelendiğinde, ortaya aslında çok da şaşırtıcı olmayan bir tablo çıkmaktadır. Bu

anlatılar içerisinde, bazı istisnalar hariç⁷, genelde kadınlar başlarından geçen taciz olaylarını ve bunu gerçekleştiren kişileri nefret ve öfkeyle anarken, aslında tacizin meşrulaştırıcısı olan erkek egemen cinsiyet rejimi ve kurumlarını sorgulamamışlardır; aksine bu rejim tarafından üretilen, erkek egemen cinsiyetçi kodları söylemleri aracılığıyla dolaşıma sokmuşlardır. Bu durumun çok şaşırtıcı olmama nedeni, içerisinde doğup büyüdüğümüz ve şekillendiğimiz erkek egemen toplumsal ve kültürel kodların, gündelik hayatın bir parçası olarak içselleştirilmesi ve normalleştirilmesidir. Buradaki temel mesele tacizin kendisinin normalleştirilmesinden ziyade, tacizin dayandığı erkek egemen cinsiyet rejiminin hâkim anlayışının ve söylemlerinin normalleştirilmesidir. Bu başlık altında girilen entry'lerde, kadınlar tarafından yeniden üretilen erkek egemen söylemler, aşağıdaki temalar etrafında yoğunlaşmaktadır:

Kapalı kıyafet (namus) vurgusu: Başlarından geçen taciz olaylarını anlatan kadınların özellikle tacize uğradıklarında üzerlerinde olan kıyafetlerini tanımlamaları ve kıyafetlerinin kapalı olduğunu vurgulamaları, girilen entry'lerde en çok dikkat çeken unsurlardan biridir. Erkek egemen cinsiyet rejiminde hâkim olan, "Kadının o saatte orada ne işi vardı?", "Üzerindeki kıyafet açık mıydı, kapalı mıydı?" gibi kadının başına gelen tacizin ne kadarından sorumlu olduğunu bulmaya çalışan ve böylece erkek cinsel şiddetini meşrulaştıran söylemleri kadınlar, kıyafetlerinin davetkâr olmadığını vurgulayarak yeniden üretmektedirler.⁸ Bu ifadelerden bazıları şöyledir:

- *Oysa ne açık giyinirim, ne işveli davranırım, ne de kırıtarak yürürüm*

⁷ Bu istisnalar çalışmanın amacı ve kapsamı dışında değerlendirildiğinden dolayı çalışmaya dâhil edilmemiştir. Kadınların #sendeanlat etiketi altına girdiği entry'lerin çok az bir kısmında erkek egemen cinsiyet rejiminin hâkim kodlarına yönelik eleştirilere rastlanmaktadır; ancak bu eleştiri içeren entry'ler, kadın anlatılarında erkek egemen cinsiyetçi söylemlerin nasıl yeniden üretildiğini sergilemeyi amaçlayan bu çalışmada, analiz dışı bırakılmıştır.

⁸ Çok az olmasına rağmen kadınların yazdıkları içerisinde yer verdikleri bu kapalı kıyafet vurgusuna karşı çıkan birkaç entry de bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi şöyledir: "Başımdan geçenleri anlatan kadınlardan ufak bir isteğim var, nolursunuz yazımızın herhangi bir yerinde "eteğim/dekoltem/makyajım yoktu" gibi bir ibareye yer vermeyin. bunu kastetmiyor olsanız da bunlar olduğunda yapılan tacizi meşrulaştırıyorsunuz.....Lütfen, yazmaym üstünüzde başımızda ne olduğumu, bir taciz vakasında önem teşkil eden bir ayrıntı değil bu, olmamalı."

- *Ben dekolte falan giymemiştim ulan, kuyruk falan sallamamıştım bu şerefsiz...*
- *Ne mini eteğim, ne de bir göğüs dekoltem vardı, suçum neydi peki?*
- *Üzerimde mini etek falan yok, kot pantolon, postal, kafamda şapka, üzerimde kaban, saçlarım toplu. herhangi bir tahrik unsuru yok. kadın olmak dışında*
- *Buradaki detayı neden anlatıyorum üstümde mayo veya bikini tarzı bişey yok, tipik türk aile yapısında olduğumuz için de öyle donla falan kız çocuğunu suya sokma gibi bişey de yok. yani birini tahrik edecek bir unsur söz konusu değil.*
- *Öyle üzerimizde de açık saçık şeyler yok hani. kot pantolon tshirt var*
- *Üstelik hiç dekoltesi, dişiliği öne çıkararak tavrı tarzı olmayan sradan bir genç kız iken*
- *Ha kışkırtıcı bir kıyafet olmadan üstümde bu arada başıma gelenler*
- *Kız arkadaş bana " gecenin bu saati mini etekle dışarıdaysak bir şeyleri göze almışız demektir " dediğini hatırlıyorum*

Bu anlatılarda yer alan ifadelerden, aslında kadınların büyük bir çoğunluğunun tacizi, özellikle kıyafet gibi "tahrik" edici bir unsura bağlı olarak gören hâkim anlayışı benimsedikleri görülmektedir. Bu anlayış, erkek egemen cinsiyet rejiminin, erkek cinsel şiddetini gizlemek ve meşrulaştırmak için kadına dayattığı "namus" kalıplarının önemli bir göstergesidir. Buna göre kadınlar, açık giyinmekle, dışarıya çıkmaması gereken bir saatte, gitmemesi gereken bir yere gitmekle, başlarına gelen taciz ve tecavülden sorumlu görülmektedirler; çünkü onlar toplumun kendilerine dayattıkları davranış kalıplarını kırarak, canı pahasına koruması gereken "namuslarını" tehlikeye atmaktadırlar.⁹ Namus, erkeğin, kadın üzerindeki iktidar alanını tanımlamaktadır.

⁹1983'te Massachusetts, New Bedford'daki BigDan's Bar olayı cinsel şiddetin ve tecavüzün bazı koşullarda nasıl olağan ve kabul edilebilir görüldüğünü açıkça göstermektedir. Bir paket sigara almak için bara giren genç bir Portekizli kadın, yine barda bulunan diğer Portekizli erkekler tarafından iki saat boyunca tecavüze uğramıştır. Orada bulunan diğer erkekler duruma ses çıkartmadıkları gibi bazıları bar sahibinin polisi aramasını engellemiştir. Olayın ardından Portekiz topluluğu kadına kısa bir süre arka çıkmış; ancak Portekizlilere karşı düşmanca tavırlar artınca topluluk tamamen fikrini değiştirmiş ve kadını o saatte çocuklarını evde bırakarak dışarı çıkmakla ve dolayısıyla bu olayın sorumlusu olmakla suçlamışlardır. Hatta çoğu kadın, kadınların asıl görevlerinin çocuklarına bakmak, evde

Namus söylemleri aracılığı ile erkek, kadın bedeni üzerinde söz sahibi olur ve onu denetleme yetkisini kendinde görür (Yıldız, 2009, s. 6; Berktaş, 2012. s. 156). Dolayısıyla namus olgusu, cinsiyet eşitsizliğinin altında yatan temel dinamiklerden birini oluşturur (Pope, 2006, s. 108-9). Kadının namusunun koruyucusu olma yetkisini elinde bulunduran erkek, aynı zamanda uygunsuz kıyafetler giyerek “namusunu” önemsemeyen kadını da cinsel şiddetle cezalandırma yetkisini kendisinde görür.

Kadınların yaptığı bu kapalı kıyafet vurgusu, aslında kendilerinin toplumsal olarak kabul edilebilir namus kalıplarına uygun davrandıklarını ve böylece tacizden sorumlu olmadıklarını ifade etmek anlamına gelmektedir. Erkek egemen cinsiyet rejimi içerisinde kadınların çoğu, “kendilerine toplumsal olarak yasaklanmış, erkek nüfusunun yoğun olduğu yerlere gitmeyi ve geç saatlerde sokaklara çıkmayı “zaten istemezler”, çünkü “normal” olan budur” onlara göre (Şenol-Cantek, 2014, s. 124). Bu yasaklı yerlere yasaklı saatlerde giden kadınlar ise zaten erkekler tarafından her türlü tacize maruz kalarak ağır bedeller ödemektedirler.¹⁰ Çünkü bu tür toplumlarda kadın cinselliğinin önünde yer alan kültürel engeller nedeniyle, cinsel tacize uğrayan bir kadın mücadeleye aslında bir sıfır yenik başlamaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz gibi, tacize uğrayan kadın, toplumun genel ahlak kuralları içerisinde hareket etmediyse, “en ufak bir “açık” (“dekolte” de denilebilir) verdiyse kadının tüm özel yaşam ayrıntılarının aleyhine kullanılması neredeyse kaçınılmaz” olmaktadır (Özkazanç, 2013, s. 189). Tam da bu nedenle kadınlar, kıyafetlerinin kapalı olduğunu, orada buldukları saati ve mekânın nasıl bir yer olduğunu tanımlayarak, toplumun genel ahlak kurallarına aykırı davranmadıklarını ısrarla vurgularlar. Ancak bu vurgu, bir yandan kadının erkek

---

oturmak ve iyi bir anne olmak olduğunu söylemişlerdir. Bu olayın ardından tecavüzcülerin hoş görülmesi adına bir imza kampanyası başlatılmış ve yaklaşık 16 bin imza toplanmıştır (Chancer’ dan aktaran Scully, 1994, s. 70). Sadece bu örnek olay bile, erkek egemen cinsiyet rejiminin hâkim söyleminin toplumun kılcal damarlarına kadar nasıl işlediğinin bir göstergesidir. Hem kadınlar hem de erkekler cinsel şiddeti eleştirmek yerine bu şiddetin sorumlusu olarak kadını görmüşlerdir.

¹⁰ Kadınlara dayatılan toplumsal davranış kalıpları çoğu kadın tarafından içselleştirilmiştir. #Sendeanlat altına girilen bu entry bazı kadınların tacizden nasıl kendilerini sorumlu tuttuklarını göstermektedir: *Bir kız arkadaşım bana “gecenin bu saati mini etekle dışarıdaysak bir şeyleri göze almışız demektir” dediğini hatırlıyorum.*

egemen topluma karşı bir tür öz savunması olma niteliği taşımasına rağmen, diğer yandan aslında tacizi, tamamen kadının davranışlarına bağlı kılan erkek egemen cinsiyetçi söylemleri meşrulaştırma işlevi görmektedir.

Tacizi eril cinsiyetçi küfürlerle lanetlemek: Kadınlar tarafından tacizi ve tacizciyi eleştirmek için girilen entry'lerin önemli bir kısmında, yine kadın bedeni üzerinden temellenen cinsiyetçi küfürlerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Eril iktidarın kadın bedeni üzerindeki hâkimiyetini söylemsel alanda kurmasına hizmet eden cinsiyetçi küfürlerin kadınlar tarafından kullanılması, bu söylemlerin yeniden üretilmesine de katkı sağlamaktadır. Kadınlar özellikle anlatılarında tacizciyi nitelerken en çok o.... çocuğu ifadesini kullanmaktadırlar:

- *Ben de anlatmak istiyorum. Otobusteki takım elbiseli uzun boylu o....cocuğu geliyor aklıma.*
- *o anı hiç unutmam o.... evladı şarapçı karşıma çıktı. ....aaa be o.... çocuğu. ne geçti eline.*
- *Hatta sırf bu konuyla ilgili bile anlatılması gereken çok şey var, ama bakıyorum herkes susuyor, çünkü biliyoruz ki bu insan müsoeddelerinin arasında "bak kıza yapılanı nasıl kendi lehine kullanıyor" diyecek o.... çocukları var.*
- *Minibüste tek kaldığımızda o o..... çocuğu şoför devamlı sizi keserken babanızla yapmaya çalıştığımız sahte telefon konuşması çok zor.*
- *Ne desem az kalır o..... çocuğuna*

Birine o.... çocuğu olarak hitap etmek, erkek egemen toplumlarda sıkça kullanılan "kötü" kadın algısını pekiştirmektedir. Kendi bedenini satarak hayatını idame ettiren kadınları aşağılayan ve onlara yapılan her türlü eylemi meşru gören bu ifade içerisinde erkek, kendi eylemlerinin bağımsız eyleyeni olmaktan çıkmış ve onu yetiştiren kadının

“iffetsizliği”nden dolayı “yanlış” yollara sapmıştır; ancak buradaki asıl suçlu erkeğin kendisi değil, yine onu bu hale getiren bir kadındır, yani annesidir.

Erkeklerin kadın bedeni üzerindeki hâkimiyetini kurmak için kullandıkları cinsel şiddet içeren küfürleri kadınlar da sıklıkla kullanmaktadırlar. Hatta bu cinsel şiddet içeren eylemleri yine başka bir erkeğin, tacizci erkeğe yapmasını temenni eden ifadelere rastlanmaktadır girilen entry’lerde. Bu tür ağır küfür içeren entry’lere bu çalışma kapsamında yer vermemekle birlikte, kadınların, yine kadını aşağılayan ve kadın bedeni üzerinden temellenen bu cinsiyetçi ifadeleri kullanmaları, erkek egemen cinsiyet rejiminin hâkim söylemlerinin, kadınlar tarafından ne kadar içselleştirildiğini göstermektedir.

Tacizin kaynağı olarak kadın: Erkek egemen toplumlarda var olan en baskın ortak duyu öğelerinden birisi olan kadınların çocuk yetiştirmekle yükümlü tek kişi olduğu düşüncesi, kadınlar tarafından da fazlasıyla benimsenmiş gözükmektedir. Kadına böylesi bir misyon yüklenmesi, erkeği çocuk bakımı ve yetiştirilmesi işlerinden muaf tutarken, kadını da çocuğun her davranışından mesul kılmaktadır. Ancak çocuk anne, baba ve toplumsal-kültürel kurumlar arasında şekillenir. Dolayısıyla, çocuğun iyi ya da kötü her eyleminin sorumlusu olarak anneyi görmek, tam da erkek egemen toplumların ürettiği algının devamı niteliğindedir. Tacizden kadınları, yani anneleri sorumlu tutan entry’lerin bazıları şöyledir:

- *İlk defa bu kadar net anlıyorum, çocuk ne alırsa annesinden alıyor. bir tacizciyi yetiştirip topluma salan da anne, tacize uğrayıp sesini dahi çıkaramayanı da.*
- *Her şiddet içeren olaydan sonra aynı yere çıkıyor tüm kapılar. toplumdaki bu bireyleri yetiştiren annelere. anneler eğitilmiş ve akıllı olmalı ki ne kızlar tehlikede ne de erkekler hastalıklı olmamalı. kadına şiddeti kadınlar yaratıyor, isyan ederken biraz da kendimizi düşünmeli, oturup özeleştiri yapmalıyız. çünkü o caniler bir zamanlar bizim çocuklarımızdı.*

- *Anneler: erkek çocuklarınızı pipiden oluşan yaratıklara çevirmeyin.....iğneyi kendimize çuvaldızı başkalarına batıralım biraz da.*
- *Ülkenin bu şartlarında genele nasıl yayılır bilmiyorum ama kadınlarımız erkek çocuklarını iyi büyütmeli, fakir cahil kadınların çocuklarını kocaları gibi büyütmesine izin verilmemeli. ne yazık ki kısa süre içinde bu toplum değişmez, umalım ki uzun sürse de düzelmeye başlar, bu da çocuklardan başlayarak olur.*
- *Evet, kadınları da katıyorum bu işin içine çünkü erkeklerin ahlaksızlığında `özellikle anne olarak çoğunluğu büyük rol oynuyorlar`. .....bu ahlaksızlığın rezilliğin baş sorumlularları arasında bu tür kadınlar yer alıyor. çünkü bir erkek çocuğunu şekillendiren baba, ağabey falan değil en başta annedir.*

Bu anlatılarda kadınlar, tacizden diğer kadınları sorumlu tutmuş ve dolayısıyla erkeği, kendi eylemlerinden bağımsız bir noktada konumlandırmışlardır. Tacizin aktif eyleyeni olan erkek, tam da erkek egemen cinsiyet rejiminin arzuladığı gibi masumlaştırılmış ve eylemleri meşrulaştırılmıştır. Ayrıca yine “kötü” çocuk yetiştirmekle suçlanan annenin aksine, baba tamamen olaydan bağımsız tutulmuş ve hiçbir şekilde sürece dâhil edilmemiştir. Bu tür ifadeleri özellikle yine kadınların kullanması ise erkek egemen ortak duyu öğelerinin nasıl da kadınlar tarafından benimsendiğini göstermektedir.

Korunma ve koruma ihtiyacı: Taciz anlatılarında kadınların korunma ve koruma üzerinden iki duruma vurgu yaptıkları gözlemlenmektedir. Bu iki vurgu, anlatılarda iç içe geçmesine rağmen, yine de kadınlar, hem tacize uğradıklarında arkalarında kendilerini koruyacak güçlü bir erkeğin olmamasından hem de o esnada yanlarında olan ya da söylerlerse onlara destek olacak olan erkeklerin zarar göreceği düşüncesinden tacize sessiz kaldıklarını vurgulamışlardır:

- *Söylersem onların başına bişey gelir diye korktum çünkü.....biz yanında bir erkek varken bile taciz edilen kadınlar, yine yanındaki erkeğe zarar gelmesin diye ses çıkaramadık. en çok bundan korktuk.*
- *O gün hem anneme bir şey olma korkusu hem de babamı kaybetme korkusunu bir anda yaşamıştım. çünkü babam, ne annemi ne kendini*

koruyabilirdi. okula başladığım yıl bir trafik kazası sonucu sadece koltuk değnekleri ile yürüyebiliyordu.....aileme söylemedim bu durumu.....hele ki başında seni koruyabilecek güçte bir baban yokken.

- *Yillardir abim, babam katil olmasin diye sustum.*
- *Ben mesela bir gün, babamın kalbine falan iner diye korktum... dahası, gidip adam öldürür diye korktum... başka bir gün, erkek arkadaşım kavgaya girer, çocuğun başını yakarım diye korktum.*
- *Ben de sırf babam öğrenirse ya katil olur ya da kalpten gider diye olanları anlatamayanlardanım.....*
- *Sesimi çıkaramadım, çünkü yanımda babam vardı. sesimi çıkarırsam, kavga çıkacağı o pislik adamın kalabalık arkadaş grubundan aldığı cesaretle babama zarar vereceğinin farkındaydım..... o adama bunu yapma cesareti veren de neydi o kalabalık mıydı, yaşlı bir adamın, benim babamın yanımda olması mıydı karar veremiyordum hala.*

Bu açıdan bakıldığında, erkek şiddetine maruz kalan kadınların, yine kendilerini erkek şiddetinden korumak için başka bir erkeğin varlığına yaptığı vurgu önemlidir. Yanlarındaki erkeğin, kendilerini diğer erkeklerin şiddetinden koruyamayacak güçte olması (örneğin o anda yanlarında olan babalarının sakat ya da yaşlı olduğunu söylemeleri gibi), kadınların özellikle bunu vurgulamaları, tam da erkek egemen cinsiyet rejiminin sunduğu denetim efsaneleriyle ilgilidir. Erkeklerin doğa vergisi üstünlüklerini ve kadınların doğa vergisi aşağı konumunu öğreten bu denetim efsanelerini, kadınlar günlük hayatlarında öylesine doğallaştırmışlardır ki, bir erkeğin uygulayacağı şiddeti yine bir başka erkeğin engelleyebileceğine inanmışlardır. Dolayısıyla kendilerini tamamen ikincil bir konuma yerleştirerek, şiddet karşısında pasifleştirmişlerdir.

Yine benzer bir şekilde kadınların sevdikleri erkeklere zarar geleceği korkusu ile karşılaştıkları tacize sessiz kalmaları ise, erkek egemen rejimin yaygın anlayışlarından biri olan “fedakâr kadın” algısına gönderme yapmaktadır. Buradaki yaygın düşünce kadınların başlarına gelenleri etraflarındaki erkekler zarar görmesin diye, ne pahasına

olursa olsun sineye çekmeleridir. Dolayısıyla, taciz karşısında kadınlar hem korunmak isteyen, hem de koruyan kollayan olarak kendilerini konumlandırmışlardır; ancak bu iki konum da erkek egemen anlayışın baskın söylemlerini yeniden üretmektedir. İkisinde de kadın, kendi varlığını yine kendinden üstün gördüğü erkeğe emanet etmekte ya da ona feda etmektedir.

Çirkin ya da erkek gibi kadın: Taciz anlatılarında dikkat çeken vurgulardan bir diğeri de bazı kadınların, “çirkin” olmalarını ya da erkeksi bir görünüş edinmelerini herhangi bir tacizle karşı karşıya kalmamaları açısından bir avantaj olarak değerlendirmeleridir:

- *çirkin olmanın avantajlarının farkında oldum çoğu zaman, yanı başımdaki kız arkadaşımın g... izlemenizi gördüm.....insana çirkin olduğuna şükrettiriyorsunuz, bu da başarı.*
- *ben çok göze batan biri değilim, şanslıyım bu açıdan*
- *iş hayatı: farklı değildir. hala evlenmediysen ve yalnız yaşıyorsan, biraz da güzelsen, tacizi hak etmeye devam edersin.*
- *annem de ben de erkek gibiyizdir.....ben de futbol falan oynamış, oğlancocuğu tipli bir şeyim*
- *erkeksi bir görüntüye bürünme, böylece kamufler olma çabası, arzu edilmeme / güzel olmama isteği.*
- *ben erkek gibi bir kızım*

Kadınların tacizden korunmak için çirkinliği ya da erkeksiliği bir avantaj olarak görmeleri hem erkek egemen cinsiyet rejiminin tanımladığı “ideal güzellik” anlayışını benimsemeleri hem de tacizin güzellik ve çirkinlikle ilgili bir olgu olduğunu ön kabul olarak görmeleri açısından sorunludur. Tacizin herhangi bir mazereti ya da zemini olmamasına rağmen, kadınların bundan muaf olmayı güzel olmamalarına ya da erkek gibi görünmelerine bağlamaları, güzelsen (bu bakımlı ve açık giyimli olarak da

yorumlanabilir) tacize uğrayabilirsin mantığını da alt metinde içermektedir ve tam da bu açıdan erkek egemen söylemi desteklemektedir.¹¹

Sonuç

Kadınların gündelik hayat içerisinde sistematik olarak maruz kaldıkları taciz olaylarını anlatmak ve böylece sürekli görmezden gelinen tacizi görünür kılmak amacıyla başlattıkları #sendeanlat etiketi, Türkiye genelinde oldukça yankı bulmuş ve kısmen amacına ulaşmıştır. Ekşi Sözlük'te açılan #sendeanlat başlığı altında girilen taciz entry'leri, kadınların çok büyük bir çoğunluğu tarafından bir tür isyan, uyanış, yüzleşme, ifşa etme, patlama, birleşme, kısacası güçlenme/güçlendirme olarak

¹¹Kadın anlatılarına ek olarak #sendeanlat başlığı altında erkekler tarafından da girilen oldukça fazla entry bulunmaktadır. Bu erkek anlatıları incelendiğinde, kadınlar ve erkeklerin temelde aynı cinsiyetçi söylemleri kullandıkları görülmektedir. Erkek egemen toplumda, erkek olmanın konforuyla hakim söylemleri yeniden üreten erkeklerin önemli bir çoğunluğu, taciz konusunda kadınlarla "sözde" empati kurmaya çalışmışlardır. Ancak yine belirli bir kısmı, "evet hepimiz bu gidişattan rahatsızız, ama bu heşteğ hakkında da 1-2 şey söylemek istiyorum. belki erkek olduğumdan, **bazı yazılanlar aşırı derecede abartı** gibi duruyor." şeklinde ifadeler ile anlatılanların çoğunun abartı olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Buna ek olarak #sendeanlat hashtagini kadınların kıyafetleri vb. gibi bir moda akımı olarak görenler de vardır: "şimdilerdeyse herkes bi feminist ki sorma, yani sözlük derya olmuş feminist kaynıyor. diğer sosyal paylaşım sitelerinden bahsetmiyorum bile. her yer kadın kokuyor, tek suçumuz her ikisinde de modayı takip etmek. yoksa sevdiğimiz beğendiğimiz için değil, şuan **kadının madurluğu mağrurluğu moda**, kadımdan dem vuruyoruz, ha sakın aklınıza insanlığınız, vicdanınız gelmesin, gelirse moda olmaktan çıkıyor."

Yine aynı şekilde bazı erkekler, taciz hikâyelerini anlatan bazı kadınların, bu anlatılar üzerinden ilgi çekme çabalarının olduğunu söyleyerek, onları "Kezban" olarak nitelemektedirler: "ilk üç gün ben de destekledim fakat kendi ego problemleri ve kişilik bozukluklarını doyurmak için kendisine atılmış taciz, küfür ve hakaret içermeyen sıradan tanışma amaçlı mesajları çarşaf çarşaf ifşa edip "tüm erkekler kahrolsun gebersin iğrençsiniz" noktasına getiren avam attentionwhore kılıklı **kezbanlara çokça rastlayınca** yo dostum yo sen orada bi' dur dedim."; "içimizi yakan özgecan kardesimizin öldürülmesinden yuz bulan kezbanların akin edip binlerce sacmalik ve kezoluk yaptığı hashtağ." Kezban kadın nitelemesi erkekler tarafından, içinde bulunduğu durumu daha fazla erkek ilgisi çekmek için abartan 'avam' kadın anlamında kullanılmıştır ve başlı başına hâkim erkeklik söylemini dolaşıma sokmaktadır.

Kadınların anlattıklarını, sanki tacizden sorumlu kadınlar gibi "kadınların **günah çıkarma merasimine** dönmüş anlatım şeyi" şeklinde özetleyenler de bulunmaktadır. Bunlara ek olarak kadınların giydikleri kıyafetlere vurgu yaparak "bu yaz çok sık gördüğüm **transparan tişört altında sütyenin gözükmesi**..... hiç birini elbetteki takip etmiyorum ya da ağzımın suyu akıyor .....hakkaten şaşırıyorum." şeklinde aslında tacize davetiye çıkarttıklarını ima eden entry'ler de yer almaktadır. Yine kadın anlatılarında "tacizi cinsiyetçi küfürlerle lanetlemek" başlığı altında değinildiği gibi erkekler de o... çocuğu başta olmak üzere çok fazla cinsiyetçi küfürler kullanmışlardır. Durum bu anlatılarda daha da abartılarak tacizciyi cinsel şiddetle cezalandırma ifadelerine kadar gitmiştir.

Erkek anlatılarında "ananızın, bacınızın, sevdiğiniz kadının bu sapıklıklara ve tacizlere maruz kaldığını görerseniz ne yapardınız gebertirdiniz o herifleri değil mi?" şeklinde ana, bacı, avrat güzellemesine oldukça sık rastlanmaktadır. Ayrıca erkekler, anlatılan tüm bu taciz olaylarından sonra, kendilerinin sokaklarda rahat bir şekilde dolaşamadıklarından dem vurmaktadırlar. "Otobüste, metroda, vapurda, sokakta, alışveriş merkezinde ve bilimum kalabalık-kalabalık olmayan hemen her yerde kadınlar tarafından sapık muamelesi gördüğümü hissediyordum" ifadelerinde görüldüğü gibi erkekler kendi özgürlüklerinin kadınlar tarafından sınırlandırıldığını, tüm bu olanlardan sonra potansiyel tacizci muamelesi görme korkusuyla günlük hayatlarında rahat hareket edemediklerini oldukça fazla dile getirmektedirler.

tanımlanmıştır.¹² Aslında bu kampanya, zaman, mekân ve toplumsal statü açısından belki de hiçbir zaman bir araya gelmeyecek/gelemeyecek kadınları ortak bir paydada, erkek egemen bir toplum içerisinde kadın olmada birleştirmektedir.

Erkek egemen toplumlarda, özel alana ait görülen kadınlar, bu sefer kamusal bir mekan olarak nitelenebilecek sosyal medya platformlarında bir araya gelerek, yaşadıklarını paylaşmış ve tacize karşı ortak bir duruş sergilemeye çalışmışlardır. Ancak, #sendeanlat altına girilen taciz hikâyeleri, bazı kadınlar tarafından, erkeklerin kadınların çaresizliğini görerek daha fazla ve planlı bir şekilde tacize yönelmelerine yol açmakla eleştirilmektedir.¹³ Dolayısıyla, başlatılan bu kampanya, bazı kadınlar tarafından bir tür güçlenme ya da direniş olarak değil, tam aksine kadınların zayıf yanlarını açığa çıkartarak tacize zemin hazırlayan bir girişim olarak değerlendirilmiştir.

Kadınların #sendeanlat etiketi altında bir araya gelmesi, tacize topluca ses çıkartmaları ve böylece tacizi görünür kılmaları çok anlamlı ve umut verici bir girişim olmasına rağmen, yukarıda değindiğimiz gibi Ekşi Sözlük yazarı kadınların çoğunun taciz anlatıları içerisinde erkek egemen cinsiyet rejiminin tüm hâkim söylemlerini yeniden üretilmeleri açısından oldukça sorunludur. Burada kullanılan cinsiyetçi söylemler, toplumsal eşitsizlikleri daha da derinleştirmekte ve erkek egemen cinsiyet

¹² Bu yargıya, kadınların girdiği tüm entry'ler tek tek okunduktan sonra varılmıştır. Kullanılan tüm bu ifadeler de kadınların entry'leri içerisinde seçilmiştir. Her ne kadar kadınlar, taciz entry'leri içerisinde farkında olarak ya da olmayarak erkek egemen söylemleri yeniden üretmişlerse de, başlatılan bu kampanyanın kendilerine duygularını ve yaşadıklarını anlatma olanağı tanınması, bir araya gelmelerini sağlaması ve tacize karşı ortak bir tavır sergilemelerine yol açması açısından bir tür isyan, uyanış vb. gibi görmektedirler. Bir kadın kullanıcının bu etiketi tanımlamak için girdiği entry, buna ufak bir örnek olabilir: *"tanım: bir ülkenin kadınlarının isyan çığıdır. En tabi var olma talebidir."*

¹³ *"Anlatmayın. anlatmayın ki etkilenip aynılarını yapmaya calısmasinlar cunku sozlukte tahmin ettimizden cok daha fazla potansiyel tecavuzcu var, bi de buna disardan okuyanlari da ekleyin. sozlukteki bu irenc tipleri anlatmama bile gerek yok, hepiniz bikac kere mesaj yada entry yolulya karsilmissinizdir. ayrica evet kulağa hos gelmiyor ve cok zor ama taciz karsisinde guclu ve sogukkanli olmak gerekiyor, hemen oyle ayilip bayilmalar sinir krizi gecirmeler dogru degil. insan bu konuda kendini eğitmeli. cunku tacizci gucsuzlukten ve zayıflıktan beslenir. Ayrica anlatılan olaylardaki okudugum kadarila butun tacizciler cezasiz kalmis. bu detay en az bikisiyi taciz icin cesaretlendirse bile cok kotu olur..tacizciyle mucadele anlatarak olmuyor malesef. ben de anlatip rahatlamak istiyorum ama yanlis iste. turkiyede toplumun yakin zamanda degisecegi yok. az cok belli oluyor. gecici cozum olarak ve rahatlamak icin kendinizi guclendirin mesela. hem ruhen hem fizik olarak celik gibi olun. planli, kararlı olun; nerede, hangi kosulda ne yapacağınızı-ne yapmayacağınızı hesaplayın. ve en onemlisi de, tacize ugrayankisi olarak sucluolanin siz olmadığınızı aklınıza iyice yerlestirin. sanirim bu sendeanlat olayinin bu kadar tutmasının sebebi "anlatamamaktır". anlatamamanin sebebi utanmak, utanmanın sebebi de suclu hissetmektir."*

rejimi içerisinde kadınların erkekler karşısındaki ikincil konumlarını daha da pekiştirmektedir. Ancak cinsiyetçiliğin dil aracılığıyla dolaşıma girdiğini ve yeniden üretildiğini, mücadelenin ise yine dil aracılığıyla gerçekleştirileceğini akılda tutarak bu anlatılara bakmak, erkek hâkimiyeti karşısında alternatif ve direngen söylemlerin geliştirilmesi açısından yol gösterici olacaktır.

Kaynakça

- Berktaş, F. (2012). *Tektanrılı Dinler Karşısında Kadın*. İstanbul: Metis.
- Berktaş, F. (2009). Feminist Teorinin Önemli Bir Alanı: Cinsellik. *Cogito*, 58, 57-73.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal Cinsiyet /Bize Yüklenen Roller*. Kader Ay (Çev.). İstanbul: Kadın Dayanışma Vakfı.
- Bora, A. (2010). *Kadınların Sınıfı*. İstanbul: İletişim.
- Cameron, D. E. ve Frazer E. (1998). Masculinity, Violence, And Sexual Murder, *Polity Reader in Gender Studies* içinde (s. 267-273). Cambridge: Polity.
- Cranny-Francis, A., Waring, W., Stavropoulos, P., Kirkby, J. (2003). *Gender Studies: Terms And Debates*. The UK: MPG Books Group.
- Dursun, Ç. (2007). Eleştirel Söylem Çözümlemesi, (Haz: Ahmet Cevizci) *Felsefe Ansiklopedisi* içinde, Cilt 5, (s. 335-344). İstanbul: Nobel.
- Goodwin, M. H. (1980). Directive-Response Speech Sequences in Girls' and Boys' Task Activities. Sally McConnell-Ginet, Ruth Borker, and Nelly Furman (Der.) *Women and Language in Literature and Society* içinde (s.157-73). New York: Praeger.
- Jackson, S. ve Jones, J. (1998). *Contemporary Feminist Theories*. Edinburgh University.
- Kimmel, M. (1993). Invisible Masculinity. *Society*, 30 (6), 28-35.

- Küntay, E. (2010). Bedene Şiddet-Özbenlik Değerlendirmeleri Toplumbilimsel Bir Analiz. Yasemin İnceoğlu, Altan Kar (Der.) *Kadın ve Bedeni* içinde, İstanbul: Ayrıntı.
- Lakoff, R. (1975). *Language and The Women's Place*. New York: Harper Colophon.
- Levy, D. P. (2007). Hegemonic Masculinity. Flood, M.; Gardiner, J.K.; Pease, B.; Pringle, K. (Der.) *International Encyclopedia Of Men And Masculinities* içinde. New York: Routledge.
- MacKinnon, A.C. (1987). *Feminism Unmodified: Discourses on Life and Law*. Cambridge: Harvard University.
- Mackinnon, A. C. (2003). *Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru*, Türkan Yöney ve Sabir Yücesoy (Çev.). İstanbul: Metis.
- Özkazanç, A. (2013). *Cinsellik, Şiddet ve Hukuk*. Ankara: Dipnot.
- Pilcher, J. ve Whelehan, I. (2004). *50 Key Concepts in Gender Studies*. SAGE Key Concepts Series, Londra: SAGE.
- Pope, N. (2006). Namus Cinayetleri: Ataerkil Denetim Araçları, Shahrzad Mojab ve Nahla Abdo (Der.) *Namus Adına Şiddet* içinde. Güneş Kömürçüler (Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Ramazanoğlu, C. (1998). *Feminizm ve Ezilmenin Çelişkileri*. İstanbul: Pencere Yayınları.
- Sakman, E. (2012). Cinsel Şiddet: Ataerkil Cinsellik Anlayışının Bir Ürünü, *Pivolka*, Eylül 2012, 23, 5-7.
- Savran, G. (2004). *Beden, Emek, Tarih: Diyalektik Bir Feminizm İçin*. İstanbul: Kanat.
- Scully, D. (1994). *Cinsel Şiddeti Anlamak*. Şirin Tepeli ve Laleper Aytek (Çev.). İstanbul: Metis.

- Spender, D. (1998). Extracts from Man Made Language, D. Cameron (Der.) *The Feminist Critique of Language: A Reader* içinde (s. 93-100). Routledge.
- Şenol-Cantek, F., Ünlütürk Ulutaş, Ç. ve Çakmak, S. (2014). Kamusal ile Özel Alan Arasında Kalanlar. Funda Şenol-Cantek (Der.) *Kenarın Kitabı* içinde (s. 121-159). İstanbul: İletişim.
- Van Dijk, T. (1993). Principles Of Critical Discourse Analysis, *Discourse & Society*, 4(2), 249-283.
- Van Dijk, T. (2001). Critical Discourse Analysis. Deborah Tannen, Deborah Schiffrin ve Heidi Hamilton (Der.), *The Handbook Of Discourse Analysis* içinde (s. 352-371), Oxford: Blackwell.
- Walby, S. (1991). *Theorizing Patriarchy*. Oxford: Blackwell.
- Williams, M. E. ve Roleff, T. L. (1997). *Sexual Violence, Opposing Viewpoints*. California: Greenhaven.
- Wodak, R. (2001). What CDA is About: Summary of Its History, Important Concepts and Its Developments, Wodak, Ruth ve Michael Meyer (Der.) *Methods of Critical Discourse Analysis* içinde (s. 1-13). Londra: Sage.
- Wodak, R. (2002). Aspects of Critical Discourse Analysis, *Zeitschrift für Angewandte Linguistik*, 36, 5-31.
- Yıldız, A. N. (2009). *Kadın Cinselliğinin Söylemsel İnşası ve Namus Cinayetleri: Şanlıurfa Örneği*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- 2014 Türkiye İnsan Hakları İhlalleri Bilançosu, Erişim Tarihi: 23.05.2015, <http://www.ihd.org.tr/2014-turkiye-insan-haklari-ihlalleri-bilancosu/>
<https://twitter.com/trendieww/status/567440328190218240>
<http://www.theguardian.com/world/2015/feb/17/turkish-woman-ozgecan-aslans-sparks-anti-violence-campaign-sendeanelat>